

Sygn. akt II Ca 704/13

## POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Okręgowy w Białymstoku II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Bogdan Łaskiewicz (spr.)
Sędziowie:	SSO Renata Tabor SSO Grażyna Wołosowicz
Protokolant:	st. sekr. sąd. Zofia Szczęsnowicz

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2013 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z wniosku J. K. (1)

z udziałem I. M., T. K., G. K., J. K. (2) i M. Ś.

o stwierdzenie nabycia spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy

od punktu III postanowienia Sądu Rejonowego w Białymstoku

z dnia 2 kwietnia 2013 r. sygn. akt II Ns 5737/12

**postanawia:**

***uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać w tej części do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Białymstoku, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.***

## UZASADNIENIE

Wnioskodawca J. K. (1) złożył wniosek o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie ustawy po zmarłych W. K., E. K. i J. K. (3).

Uczestnicy postępowania I. M., G. K., J. K. (2), M. Ś. przychyliłi się do wniosku.

Kurator nieznanego z miejsca pobytu uczestnika postępowania T. K. nie zajął stanowiska w sprawie.

***Postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2013 roku (sygn. akt II Ns 5737/12) Sąd Rejonowy w Białymstoku stwierdził, że:***

**I. spadek po W. K., synu E. i J., zmarłym dnia 11 listopada 1993 roku w B., ostatnio stale zamieszkałym w B. ul. (...), na podstawie ustawy nabyli:**

- syn G. K. syn W. i L. w  $\frac{1}{4}$  części,
- syn T. K. syn W. i L. w  $\frac{1}{4}$  części,
- syn J. K. (2) syn W. i Z. M. w  $\frac{1}{4}$  części,
- córka M. Ś. córka W. i Z. M. w  $\frac{1}{4}$  części,

**II. spadek po E. K., synu A. i Z., zmarłym dnia 28 listopada 2004 roku w B., ostatnio stale zamieszkałym w B. ul. (...), na podstawie ustawy nabyli:**

- żona J. K. (3) córka J. i A. (obecnie nieżyjąca) w  $\frac{4}{16}$  częściach,
- syn J. K. (1) syn E. i J. w  $\frac{4}{16}$  częściach,
- córka I. M. córka E. i J. w  $\frac{4}{16}$  częściach,
- wnuk G. K. syn W. i L. w  $\frac{1}{16}$  części,
- wnuk T. K. syn W. i L. w  $\frac{1}{16}$  części,
- wnuk J. K. (2) syn W. i Z. M. w  $\frac{1}{16}$  części,
- wnuczka M. Ś. córka W. i Z. M. w  $\frac{1}{16}$  części,

**III. spadek po J. K. (3), córce J. i A., zmarłej dnia 31 lipca 2010 roku w B., ostatnio stale zamieszkałej w B. ul. (...) na podstawie ustawy nabyli:**

- syn J. K. (1) syn E. i J. w  $\frac{4}{12}$  częściach,
- córka I. M. córka E. i J. w  $\frac{4}{12}$  częściach,
- wnuk G. K. syn W. i L. w  $\frac{1}{12}$  części,
- wnuk T. K. syn W. i L. w  $\frac{1}{12}$  części,
- wnuk J. K. (2) syn W. i Z. M. w  $\frac{1}{12}$  części,
- wnuczka M. Ś. córka W. i Z. M. w  $\frac{1}{12}$  części,

**IV. stwierdził, że zainteresowani ponoszą we własnym zakresie koszty postępowania związane z udziałem w sprawie.**

Sąd I instancji ustalił, że W. K. zmarł 11 listopada 1994 roku w B., gdzie ostatnio stale zamieszkiwał. W dacie śmierci był rozwiedziony. Pozostawił czworo dzieci: synów G. K., T. K. i J. K. (2) oraz córkę M. Ś.. Innych dzieci nie miał. Nie sporządził testamentu. Nikt spadku nie odrzucił, nie zrzekł się dziedziczenia i nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

Według ustaleń Sądu Rejonowego w Białymstoku, E. K. zmarł 28 listopada 2004 roku w B. i tam ostatnio zamieszkiwał. Ze spadkobierców ustawowych pozostawił żonę J. K. (3) (która zmarła w 2010 roku), syna J. K. (1), córkę I. M. oraz wnuki – w/w dzieci W. K.. Nie sporządził testamentu. Nikt spadku nie odrzucił, nie zrzekł się dziedziczenia i nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

J. K. (3) zmarła 31 lipca 2010 roku w B., gdzie również ostatnio zamieszkiwała. W dacie śmierci była wdową. Jako spadkobierców ustawowych pozostawiła syna J. K. (1), córkę I. M. oraz wnuki (dzieci W. K.). Z ustaleń Sądu Rejonowego w Białymstoku wynikało, że spadkodawczyni nie sporządziła testamentu. Podobnie jak w pozostałych przypadkach nikt spadku nie odrzucił, nie zrzekł się dziedziczenia i nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

Wskazane ustalenia Sąd I instancji oparł na zapewnieniach złożonych przez uczestników postępowania i zgromadzonych dokumentach – aktach stanu cywilnego. W konsekwencji uznał, że żaden ze spadkodawców nie pozostawił testamentu, zatem do spadku z mocy ustawy (art. 931 § 1 i 2 k.p.c.) zostali powołani w odpowiedniej kolejności poszczególni uczestnicy postępowania.

***Powyższe postanowienie zaskarżył w części, w zakresie stwierdzenia nabycia spadku po zmarłej J. K. (3), wnioskodawca J. K. (1) wskazując, że po wydaniu rozstrzygnięcia przez Sąd I instancji pojawiła się nowa okoliczność w postaci odnalezienia dokumentu zatytułowanego (...) sporządzonego własnoręcznie i podpisanego przez J. K. (3). Apelujący zwrócił uwagę na konieczność rozważenia rozszerzenia kręgu uczestników postępowania, ponieważ z treści przedmiotowego dokumentu wynika, że do spadku mogą być uprawnione inne osoby niebiorące udziału w niniejszym postępowaniu. Wskazując na powyższe J. K. (1) wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w części co do punktu III postanowienia i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.***

**Sąd Odwoławczy zważył, co następuje:**

Apelacja zasługiwała na uwzględnienie i skutkowałą uchyleniem punktu III zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

Na wstępie należy wskazać, że w dacie zamknięcia rozprawy Sąd Rejonowy w Białymstoku nie dysponował wiedzą o pozostawieniu testamentu przez J. K. (3) i ta okoliczność nie była przedmiotem rozpoznania przez Sąd I instancji. Apelujący dopiero w piśmie procesowym złożonym w dniu 19 kwietnia 2013 roku ujawnił fakt odnalezienia dokumentu, o którego istnieniu sam wcześniej nie wiedział. Tym samym nie można czynić zarzutów co do prawidłowości przebiegu postępowania pierwszoinstancyjnego i jego wyników. Jednakże ujawnienie przedmiotowego testamentu, który został otwarty i ogłoszony przed Sądem Rejonowym w Białymstoku w dniu 25 kwietnia 2013 roku (protokół k.79), przesądza o konieczności ponownego rozważenia, kto jest powołany do spadku po zmarłej J. K. (3).

Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku ma bowiem na celu ustalenie osoby spadkobiercy oraz tytułu dziedziczenia. W myśl art. 670 k.p.c. sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą, w szczególności czy spadkobierca pozostawił testament oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. O ile w stosunku do spadkobierców powołanych do dziedziczenia z mocy ustawy wystarczające jest ustalenie pokrewieństwa w zakresie wskazanym w art. 931–937 k.c. oraz okoliczności wyłączających poszczególne osoby od dziedziczenia, o tyle w przypadku stwierdzenia, że spadkodawca pozostawił testament, konieczne jest jego otwarcie i ogłoszenie oraz zbadanie ewentualnych zarzutów co do ważności testamentu według treści przepisów kodeksu cywilnego, a po ustaleniu spadkobierców powołanych do dziedziczenia z mocy testamentu – zbadanie okoliczności wyłączających lub ograniczających ich zdolność spadkobrania.

W niniejszej sprawie na konieczność oceny ważności testamentu przedstawionego przez wnioskodawcę wpływa chociażby fakt, iż dokument sporządzony pismem ręcznym i podpisany przez J. K. (3) nie został opatrzony żadną datą, co w świetle art. 949 § 2 k.p.c. wymaga zbadania, czy brak ten rodzi wątpliwości co do zdolności spadkodawczyni do sporządzenia testamentu, czy też jego treści. Słusznie też skarżący zwrócił uwagę, że rozszerzeniu powinien ulec krąg uczestników postępowania, bowiem rozporządzenia testamentowe dotyczą osób, które nie brały udziału w sprawie. Należy bowiem mieć na uwadze, że art. 652 k.p.c. wymaga, aby sąd spadku w miarę możliwości

zawiadomił o dokonanych otwarciu i ogłoszeniu testamentu osoby, których dotyczą rozporządzenia testamentowe, co w przedmiotowej sprawie jeszcze nie nastąpiło.

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c., pomijając przypadki określone w § 2 i 3 komentowanego przepisu, orzeczenie sądu I instancji może być uchylone, a sprawa przekazana do ponownego rozpoznania tylko wówczas, gdy sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy albo gdy wydanie rozstrzygnięcia wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Kwestia ta podlega ocenie sądu II instancji w zależności od okoliczności konkretnej sprawy.

Zdaniem Sądu Okręgowego, za koniecznością uchylenia przedmiotowego postanowienia w zaskarżonej części i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przemawia fakt, że Sąd I instancji nie rozpoznał – choć bez własnej winy – istoty sprawy o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej J. K. (3). Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pojęcie „istoty sprawy” odnosi się do jej aspektu materialnego, a nierozpoznanie istoty zachodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, a więc gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 18 czerwca 2013 roku, I ACa 306/2013, LexPolonica nr 6960459; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2012 roku, V CSK 260/2011, LexPolonica nr 4934975; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2004 roku, I CK 505/2003, LexPolonica nr 2025461).

W niniejszej sprawie Sąd I instancji stwierdził, że z mocy art. 931 § 1 i 2 k.p.c. spadek po J. K. (3) nabyły dzieci: J. K. (1) i I. M. oboje po 4/12 części oraz wnuki: G. K., T. K., J. K. (2) i M. Ś. po 1/12 części każde z nich. Poza rozważaniem Sądu pozostawała zaś kwestia dziedziczenia testamentowego. Nie ulega wątpliwości, że ocena ważności testamentu ma decydujące znaczenia dla określenia rzeczywistego kręgu spadkobierców J. K. (3), a więc rozpoznania istoty sprawy o stwierdzenie nabycia spadku. Zadanie to należy do kognicji sądu spadku, tj. Sądu Rejonowego w Białymstoku. Przyjęcie innego stanowiska i rozstrzygnięcie istoty sprawy przez Sąd Okręgowy w Białymstoku prowadziłoby do pozbawienia uczestników postępowania kontroli odwoławczej zapadłego orzeczenia w zakresie ustaleń faktycznych i dokonanej oceny dowodów, co sprzeciwiałoby się obowiązkowi zapewnienia stronie dwuinstancyjnego postępowania.

Kierując się tymi względami, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę w części dotyczącej punktu III postanowienia przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, pozostawiając na mocy art. 108 § 2 k.p.c. temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.